

Om at blive student i massemedier på det frie gymnasium

Af Birgit Heinskou og Anne-Mette Nygaard

Når man som 16-19-årig i gennemsnit ser TV i over en time hver dag, når billederne og TV'et rent faktisk får øget betydning for os i disse år med den rivende udvikling indenfor området, er det så ikke mærkeligt, at man stort set ikke beskæftiger sig med det i gymnasiet?

Det var nogle af de igangsættende overvejelser der i skoleåret 1983 førte til dannelsen af medieblokken der tværfagligt med dansk, samfundsfag og film dannede helheden i en 9-ugers blok á 14 timer. Omregnet til mere vante time-tal svarer det fx. til ét halvt gymnasieårs dansktimer.

Medieblokken indgik fra 1983 i et større blokstrukturfor-søg. Fællesfagene på vores skole, dansk, historie, geogra-fi, samfundsfag, kulturhistorie indgår ikke alle på samme tid i skemaet, men samles i større "klumper" 2 eller 3 ad gangen omkring større projekter, hvori de benyttede fag er særlig velegnede. (se blokskema efter artiklen).

Medieblokken blev således den 1. blok af fællesfag i 2g (udvidet med film) med dansk i 6 timer ugentligt, samfunds-fag 4 timer ugentligt og film 4 timer ugentligt.

Vores baggrund for blokken var som nævnt, at vi fandt det nødvendigt at beskæftige os med massemedier, visuelle me-

dier i det hele taget, da det er disse der omgiver os alle mere og mere. Vi ved at tegneserier, TV og film fylder i elevernes hverdag, og vi synes det er vigtigt at lære at forholde sig kritisk og nuanceret til disse områder. At få indsigt i medieområdet skal derfor ikke kun være forundt de få, men alle. Vi var altså enige om at der på DfG ikke skulle oprettes et nyt mediefag, som et tilbud i rækken af valgfrie fag, men en medieblok som alle skolens elever skulle igennem. Skolens nye blokstruktur gav god mulighed for at rumme dette fagområde, dansk og samfundsfag indgik i forvejen, men derudover fik vi også film med i blokken. Vi mener at kombinationen af de her nævnte fag er vigtig at fastholde i en pædagogisk formidling idet de tilgodeser det dobbelte mål:

1. at udvikle evner til kritisk, teoretisk analyse af medierne, åbne øjnene for de processer og kræfter, der ligger bag
2. at udvikle og støtte de kreative evner, samt de praktiske evner og færdigheder i brug af medierne.

Forløb

Den første gang vi forsøgte os med medieblok var altså i efteråret 1983 i vores 4 2g-klasser: A, B, C og D-klasserne. Rammen for forløbet var de elektroniske medier/TV.

Forløbet var opbygget i 3 faser:

Introduktion, dvs. indføring i grundlæggende teorier og metoder omkring massemedier: 4 uger.

Projektarbejde, arbejdsproces omkring fremstilling af selvstændigt produkt: 4 uger.

Fremlæggelse og evaluering: 1 uge.

Arbejdsformen i introduktionsfasen var klasseundervisning med lærer- og elevoplæg - i projektfasen var det gruppearbejde.

Introduktionsfasen

Første uge tog sit udgangspunkt i billedanalysen.

Fra Bent Fausing og Peter Larsens billeder havde vi udvalgt afsnittet: Introduktion til billedanalysen (11-34) og formålet var - med udgangspunkt i konkrete billeder - at opbygge en analyse-procedure til anvendelse af faste billeder. Heri indgik en bestemmelse af elementer som komposition/motivbeskrivelse, denotationer, konnotationer, tema, afsender- og modtager-relationer mv. Som konkret materiale indgik fotos, postkort, reklamer og et nummer af Samvirke.

Klasserne var på udflugt for at se udstillingen Københavnerbilleder (fotos). Mindre skriftlige opgaver var postkortanalyse og reklameanalyse.

I anden uge bevægede vi os ind i det elektroniske medie, fjernsynet. Materialet var fra John Fiskes Fjernsynets Sprog. Her arbejdede vi med nogle, viste det sig, svært-tilgængelige tekster, som måtte gennemgås i timerne med kraftig lærervejledning. Teksterne blev brugt til at vise indgangsvinkler og metoder til fjernsynsanalyser (den sociologiske, humanistiske og psykologiske) til at give en all-round fornemmelse af mulighederne for analyser. Og afsnittet om behovsanalyser fungerede godt. I denne periode blev eleverne sat til at skrive dagbog over deres fjernsynsforbrug; hvornår, hvor længe, hvad og hvorfor så de TV.

I denne uge blev også en model over den borgerlige offentligheds udvikling bearbejdet (fra Jacob Graves Sørensens Massekommunikation).

Vi sluttede ugen med noget DR-materiale, en pjece om seriesening i TV, og fik dermed den første genre præsenteret.

3. uges tema var mediets påvirkningsmuligheder. Udgangspunktet tog vi i Seeberg Friis m.fl.'s TV-analyse (kap. 7) der på et generelt niveau med reference til psykoanalysen diskuterer påvirkning og påvirkelighed. En væsentlig, men også særdeles vanskelig tekst. Også begreber som myte og fascinationsformer blev inddraget, såvel som TV's sammenblanding af fiktion og virkelighed. Ugen endte med at klasserne så skole-radio-udsendelserne om fascismens billeder.

I uge 4 stod TV-avisen i centrum. Ud fra to udmærkede tekster, Ole Prehns TV-avisen - en politisk underholdningsserie (fra Underholdning i TV) og TV-avisen, demokratiet og smågrisene (fra Tryk 3/75), blev TV-avisens æstetiske form og dens særlige indholdsmæssige strukturering af virkeligheden grundigt gennemgået. I denne forbindelse blev forløbsanalysen introduceret som et anvendeligt redskab undervejs i analysen af et konkret TV-produkt. Som skriftlig opgave fik eleverne en analyse af en tegneserie, hvor de skulle kombinere billede og tekst.

Således forløb i store træk alle 2g'ernes introduktionsfase i medieblokken. Grundlaget var en fælles planlægning med lærere og elever. Da mediefaget var nyt for os alle, var det en stor hjælp, at vi havde en fælles introduktion.

Projektfasen

Gennem introduktionsfasen havde eleverne fået opbygget en analyseprocedure, til brug for de elektroniske medier. Herved lå projektfasen klar. I klasserne var der først et par timers diskussion af mulige projektemner. Vi havde i forvejen aftalt, at hver klasse kunne vælge sin ramme, men også ment at det var nødvendigt med en fælles ramme for de enkelte projektgrupper i klassen.

I A-klassen valgte man som ramme: Medie/bevidstheds-manipulation. I B-klassen blev det: Mediernes behandling af

unge, C-klassen valgte: Påvirkning og påvirkelighed som det fælles tema og koblede dette med en gennemgang ved at udvælge en hel programflade som analyseobjekt. D-klassen besluttede sig for: Kvinde- og mandebilleder som det overordnede tema.

Produktkravet var dobbelt: Dels skulle gruppernes arbejde udmønte sig i en analyse af en TV-udsendelse, dels skulle der produceres en film på baggrund af en drejebog.

Forløbet sluttede med en medieaften hvor grupperne fremviste deres produkter for skolen, venner og bekendte.

Evaluering

Medieblokken var en kæmpe-succes. Det var både elevers og læreres vurdering. Alle var engagerede og formålet blev opfyldt over al forventning, ikke mindst p.g.a. den kreative del af projektet. Der blev produceret mange spændende film, især var der et par stykker, der blev kaldt "indre billeder", lavet af grupper, der trods en fælles ramme, var gået deres egne veje. Her blev billedmediet brugt på en spændende og utraditionel måde, en ny "æstetik".

Medieblok for anden gang

Derfor skete der også nogle få strukturelle ændringer da vi for anden gang sidste år havde medieblok. Vores erfaringer sagde os, at produkterne ville blive mere spændende, hvis vi gav friere tøjler i projektfasen og ikke krævede en fælles ramme.

Introduktionen lignede den året før, blot havde vi inddraget flere tekster om TV-udviklingen i USA (fra Morten Giersings "TV i USA" og fra "Fremtidens TV"). Vi fik også indflettet et kort besøg til Danmarks Radio.

I stedet for at kræve, at hver projektgruppe lavede en analyse af en TV-udsendelse, havde vi værk gennemgang af en amerikansk serie i klassen. Herefter var der frit slag. Grupperne gik igang med deres video-film. Således blev der denne gang mere tid til produktionen, hvilket klart afspejledes i elevernes produkter, som teknisk set var meget bedre end året før, men som emnemæssigt spredte sig enormt. Desværre fremstod der alt for mange grupper i klasserne og på tværs af disse og dermed blev der kamp om det tekniske udstyr. Mange fik ikke deres film færdig, og det var kedeligt.

Denne gang havde strukturen altså været for løs. Vi må i fremtiden sætte loft over antallet af grupper/film, for at alle kan komme produktionen igennem. Desuden var der stor kritik af, at der ikke havde været en samlet indføring i apparaturlære. I dette kaos af filmproduktioner var det naturligvis de trænede "video-flippere" (sådan nogle er der i hver klasse) der bemægtigede sig apparaturet, før andre kunne komme til.

Vi skal efter sommerferien starte medieblokken for 3. gang, og vi bliver forhåbentlig klogere af vores erfaringer. Derfor prøver vi en ny model for forløbet, som skal tage højde for nogle af de mangler og kritikker, som dette års medieblok har afstedkommet. Det ser således ud:

Et eksempel på et forløb:

- Fase 1: En miniproduktion for at lære apparaturet at
1 uge kende. I grupper laves der en lille film (5 minutters varighed) om et bestemt tema, ex: et møde. Alle skal således have lejlighed til at komme hele produktionsprocessen igennem.
- Fase 2: Medieteori. På klassen analyserer vi faste billeder:
3 uger fotografier, postkort, reklamer og tegneserier som overgang til TV-mediets billedform.

Strukturen og økonomien bag Danmarks Radio diskuteres og vi ser på TV-forsøg udenfor DR, og på TV i USA. Der gøres rede for udviklingen indenfor de elektroniske medier på den hjemlige front.

Vi analyserer TV-udsendelser sammen og snakker påvirkning og fascination.

- Fase 3: Udvidet virksomhedsbesøg. Eleven besøger (over 2 dage to dage) en afdeling i DR eller en lokal radio eller fjernsynsstation, evt. et reklamebureau. Udover indblikket i den daglige produktion kan besøget også give inspiration til elevens egen film.
- Fase 3: Analyse af en TV-udsendelse. Klassen inddeles i 3 dage grupper efter emnevalg/interesse og hver gruppe laver en analyse af en udsendelse som afleveres i en rapport samt
- Fase 5: manus til gruppens egen film. De får således en 1 uge uge til at lave en drejebog.
- Fase 6: Produktion af videofilm. Her laves der en fordeling af grupperne, så alle kan komme til apparaturet. Mindst 2 grupper skal kunne producere ad gangen.
- Fase 7: Medieaften/evaluering. Som start på evalueringen arrangerer vi en hel aften på skolen, hvor elevernes produkter vises for alle interesserede. Herefter foregår evalueringen i klasserne. Forløbet og produkterne gennemdiskuteres.

Studentereksamen 1985

Vi har på vores skole forsøg med fagintegreret gruppeeksamen, som vores blokundervisning lægger op til, osse medieblokken.

Til en gruppeeksamen er der 24 timers forberedelse. Eleverne laver eksamensgrupper i 3g (det behøver ikke at være den gruppe, man havde i medieblokken), stoffet er eks-temporal, dvs. de involverede lærere laver eksamensspørgsmålene med bilag i ikke læst stof.

Grupperne består af 3-4 elever, og der er til medieblokeksamnen tre lærere (dansk, samfundsfag og film) og to censorer (der repræsenterer disse fag) til stede.

Kun 4 eksamensgrupper kom op i medieblokken i år til studentereksamnen, i alt 14 elever. Eksamen fandt sted den 30. maj, og den gik godt. Ingen fik under 8, og to af grupperne fik 13. Eleverne bliver bedømt individuelt, så ialt 7 elever fik 13. (Se eksemplet bagest).

Eksamnen tiltrak sig opmærksomhed, både fra skolens lærere, som hørte på, men også fra pressen, Berlingske Tidende, som var til stede.

Vores medieblok har ikke kun være diskuteret af os selv på skolen. Vi har fået megen opmærksomhed udefra omkring vores projekt. F.eks. skal nævnes, at vi på efteruddannelseskursus for dansklærere er blevet inviteret til at fortælle om vores erfaringer og om konkrete analyseforløb i blokken. Det var her vigtigt for os at understrege, at der rent faktisk ikke er tale om et forsøg med indførelsen af medieblok. Forløbet er uden problemer muligt at gennemføre inden for dansk-bekendtgørelsens rammer, og uden at andre faglige krav kommer i klemme. Men reaktionen fra mange dansklærere var, at man var en smule nervøse ved at tage et så nyt og anderledes emne op i undervisningen, når man ikke havde prøvet det før, samt at man var lidt bekymret for, om det ville være for ressourcekrævende (for lærerne) at starte på at undervise i.

På Københavns Universitet blev vi bedt om at fortælle om vores erfaringer med de unges forhold til TV-mediet, bl.a. i deres egen kreative produktionsfase. Vi var inviteret af en gruppe speciale-studerende ved Center for Massekommunikation.

Interessen har således ikke manglet. Hvis den på nogen måde kunne betyde, at vores ideer kunne få afsmittende effekt på den øvrige gymnasieskole, ville vi ikke synes, det var så dårligt endda.

Eksempel på eksamensspørgsmål:

Rig - fattig, magt - afmagt, i serievis

- A. 1. Der ønskes en analyse af Matador-afsnittet "Befrielsen". Analysen skal udover afsnittets hovedkonflikt og seriens grundlæggende konflikt benytte sig af synsvinklerne
- a) tid
 - b) fascination
 - c) normsættende karakterer
 - d) socialt tilhørsforhold
2. Redegør for hovedsynspunkterne i Informations kronik fra den 20. maj 1985. Diskutér forfatterens vurdering af Matadors nytte.
- B. 1. Producer en synopsis til et helt afsnit samt manuskript til en enkelt sekvens af en serie med temaet "Ung i firsernes DK".
- Med udgangspunkt i det grundlæggende tema rig/fattig, magt/afmagt skal én eller flere af følgende modsætninger tematiseres: barn/voksen, natur/samfund, fri/fangen, fritid/arbejde-skole, bolig/boligløs.
- Redegør for seriens sigte og målgruppe, dens struktur, stil og konflikt. Beskriv karakterernes indbyrdes relationer og deres udvikling, idet I forsøger at profilere nogle typiske repræsentanter fra "Mainstream" og mindst to af de såkaldte afvigende ungdomskulturer (jf. mat.).

Materiale:

Matador afsnit 'Befrielsen'. Informations kronik fra 20.5.1985. Afvigende ungdomskulturer i Joi Bay: Ungdomssociolog, Borgen 1984.
'Mediereouletten i Salomons unge. Rapport nr. 3, fra Regeringens Ungdomsudvalg, 1983 s. 428-36.

Litteratur:

Dansk Noter 4/1983 og Dansk Noter 2/1984.

Birgit Heinskou og Anne-Mette Nygaard er lærere i medie-blokken på det Frie Gymnasium.